

wegen 50 000 ton, de binnenvaart 35 000 ton, de gasgeneratoren van auto's 13 000 ton, de industrie ruim 200 000 ton (daarvan alleen de voedselindustrie 60 000 ton), de kwekerijen ruim 5 000 ton, de openbare diensten 3 000 ton en aan de *Wehrmacht* was gemiddeld per maand 26 000 ton ter beschikking gesteld.

Het spreekt vanzelf dat men die verbruikscijfers voor '43 niet zo maar mag transponeren naar de zomer van '44. Het gas- en electriciteitsverbruik door de burgerij was beperkt, de dienst van de spoorwegen was ingekrompen, een deel van de industrie was stilgelegd en bovendien hebben wij nu slechts te maken met Nederland benoorden de rivieren waar van alle mijnproducten (het eigen verbruik van de mijnen en van de briketten- en cokesfabrieken hebben wij niet meegeteld) misschien drie-vierde werd verbruikt. Afgezien nog van wat voor verwarmingsdoeleinden nodig was (dat kon men niet geheel laten vervallen: de zieken in de ziekenhuizen kon men bijvoorbeeld niet in de kou laten liggen), mag men stellen dat bezet Nederland benoorden de rivieren voor de handhaving van het 'normale' bestaan een maandelijkse behoefte had aan steenkool van minstens 350 000 ton. Toen in september '44 de verbinding met de Limburgse mijnen werd verbroken, lagen er voorraden bij de industrie en bij de centrales (wij beschikken niet over cijfers maar durven veronderstellen dat die voorraden niet groot waren) en van de bij de steenkolenhandel aanwezige voorraden, in totaal, gelijk reeds vermeld, 250 000 ton, lag misschien een kleine 200 000 ton benoorden de rivieren.

Wij vermeldden de cijfers voor het gemiddelde maandverbruik in '43 omdat onze, helaas onvolledige, gegevens over wat het bezette gebied uit Duitsland aan steenkolen ontving, ook op maanden betrekking hebben. *Wehrmacht* en *Reichskommissariat* becijferden kort na de septembercrisis, wat (in hun visie!) de minimale maandelijkse steenkoolbehoeften van bezet gebied waren; men kwam uit op 115 000 ton; daartoe wilde men per dag vier kolentreinen uit Duitsland laten komen.

Hoeveel steenkool werd in werkelijkheid aangevoerd? In oktober werd niets geleverd, in november nog geen 40 000 ton, in december (het cijfer ontbreekt) wellicht iets meer, in januari ruim 80 000 ton en 'voor februari' (het cijfer ontbreekt) 'ziet het er', zo noteerde Hirschfeld op de 8ste in zijn dagboek, 'hopeloos uit' – in die maand kwamen later echter wel enkele kolentreinen aan, want op 16 maart noteerde Hirschfeld dat er sinds de 9de maart geen kolentrein meer uit Duitsland was gearriveerd; tussen 8 februari en 9 maart waren er blijkbaar nog kolentreinen aangekomen. Er kwamen er medio maart twee naar het westen des lands (vermoedelijk met ca. 2 000 ton kolen) en eind maart kwam er nog één.